

Jobbágyók unokái

(Részlet a II. Részből)

Titkot hozott egyszer, késő téli estén
Édesanyám szegény ócska karkosárban —
Három szelíd könyvet, kendőjébe rejtván.
(Náluk' izgatóbbat, szebbet sohse láttam.)
Apámat csodáltam, mert a sorok furcsa,
Pici zárainak tudta, mi a kulcsa.

Megnyálazta ujját, fölnyitotta sorra,
Mi meg bölcs szemének járását követtük.
Egyetlen szavára tűzbe mentem volna,
Elmesélné bárcsak, mi rejtőzik bennük.
Föl is pipískedtem, ottjárt már az ujjam
S átszúrt vas szemével, úgy hogy visszahulltam.

Gyerekeknek jobban fáj, amit el nem érhet,
De leginkább, hogy ha el se panaszolja.
Kis szívében fölsír, megszakad egy ének
S többé senki sincsen, aki eldalolja.
(Hogyha emlékezve lapozod e könyvet,
Lapjai közt látsz-e égő gyerekkönnyet?)

(Hogy ha az a sok könny értelemmé válna,
Szomorú szemekkel nem járna tán senki.
Könyvért csordult könnyek tarka gyermekárja
Könyveimnek lapját örökké belengi.)
Ezuttal azonban arról kell mesélnem,
Mi is történt akkor, késő téli éjen.

Apámat a könyvön elnyomta az álom.
Vagy tán azok maguk bosszút álltak rajta,
Elszívták a lámpás vérét éjfél tájon,
Mert szép titkukat csak magának akarta.
Sima födelükön örködött nagy ökle,
Alóluk kis betű egy se ki ne szökne.

Feléje indultam. Rámketyent az óra,
Hideg sétalóját szívembe bemártva.
Ám a könyv kezemben volt már és dalolva
Cincogott a lámpás fűrgfényű lángja.
Talán azonmenten összeesek, hogy há
Édesanyám vállam által nem karolja.

Odavett az ágyra könyveimmel együtt.
„Meséljek, fiacskám?” — így kérdezte furcsán.
Előbb azért ujjunk megmelegítettük,
Mert már fagy kopogott kint a havas utcán.
S mesélt, bár a betűt alig is vigyázta,
Mint indult el egyszer az a régi lányka...

„Szelíd Margitkának ismérték a tarlók,
Vizet mért vásárkor kint a dülőúton.
Poharával kínált kupecot, csavargót
S hintázott utána a nagy gémesrúdon.
Föltűzött hajába láncfüvet, virágot,
Távolabbról lesték szőke kis kanászok.“

„Hiába is lesték, estig elleshették,
Krajcárkavirágra várhatott a móka.
Odahaza tornyos teknő mellé vették,
Apró lábacskaikat megtoldta a lóca.
Fényes krajcárkaikat előbb mind leadta,
Könnye pottyant s az is ottveszett a habba.“

„Ottveszett a habban, senki nem is látta.
Hogy ha meg is látta, az nem látta éppen,
Aki örök éjben feküdt ott az ágyba'
S tapogató szóval igazgatta szépen.
Másképp egy-két krajcárt otffejejt a zsebbe' —
Néha nézegesse — de így nem tehetette.“

„Messzi iskolába jártak cimborái.
Könyvükben egy képen kútba néz a róka...
Tanítójuk neve Major Jóska bácsi, —
Tudott mindent róluk s ők nem tudtak róla.
Hogyne tudott volna, mikor Imre bátyja
Azt a szép nagy utat velük együtt járta.“

„Ő maradt csak otthon, majd utánuk halva.
Velük vitte kedve s főzött, varrt helyette,
Mert az edényekkel világtalan anyja
Tapogató ujját összesütögette.
Kérdezni se merte, á-nak van-e lába,
Mert ilyenkor anyja haját megcibálta.“

„Írni hogy ha nem is, tudott énekelni.
Nem volt még egy olyan nótás cselédki lány.
Ezért fogadták föl napszámba egyelni —
Botjára rádülve hallgatta az ispán.
Szelíd Margitkának ennyi a meséje,
Nótázna, kisfiam, hogy ha most is élne..

Végére ért anyám hosszú meséjének.
Épp olvadt az ablak cirmos jégvirága
S rajta át benézett a homályos élet
Rám és az ő hulló, őszülő hajára.
— Utcán akáclevél hullik már szemembe,
Kis palatábla s féldinár kezembe'...

Kísérő házfalak, titkok, utcasarkok.
Valakit temetnek. Illanó döbbenet.
Huzalról röppenő fecskék — kék illatok —

Utánuk röpülnek s úgy fáj, hogy nem lehet.
Nagykert. Vésett fapadok. Lombokról fény csöpög.
Templomtorony dől rám zúgó nagy fák fölött.

Megbújok egy órjas tölgy alatt. Csönd lapít.
Fönt felhők forognak, tört ágak ringanak.
Mellettem ér bolyong. Fölötte két fahíd,
Hogy szomszéd partokat jól összefogjanak.
Sok-sok nagy titok közt rámlél az értelem
És szememre hullik a felhős végtelen.

Mögöttem lány nevet. Elém labda pottyán,
Megül a fűben. Kis bögyes, fáradt madár...
A szép, magas lány int. Int, hogy visszadobjam,
S szid, topog, mert kezem kezébe nyújtja át.
Kezem nézem. Tiszták. Miért is okoztak?
Ütik a kis labdát, hátamba pofoznak.

Sebzetten bolyongok. Fönt zúgnak a gallyak,
Pörölnék, sepegnek, egymásnak adnak át,
Mint bölcső fölött, ha mókásan matatnak
Szárakkarú vénnek egy régvárt unokát.
Tópart békít. Békák. Úgy ülnek sorban ott,
Mint szép gyerekarcon sárgászöld ótvarok.

Nádas ing a szélben. Zsombékos fenyveget.
Menésztelnek már a merev páka-ujjak.
Marasztal a tölgy, lám, esdő kis tenyerek —
Játékos levelek szösz hajamra hullnak.
Ág nyikorg — dédapám odvas foga reccsen:
Jussát kéri talán itt a báró-kertben.

Ringat a kert, ringat. Ringok én is rajta,
Míntha tisztabársony, ritka hinta ringna...
Ringatja az este — dédanyám, a dajka,
S nem tégedet altat, kicsi Kray Irma!
Minden visszalibben. Hetet üt az óra —
Míntha hét karocska karomba karolna...

Utánam nyúl a kert, s a görbe téglafal,
Amerre lépkedek, dülöngve elkisér.
A mankós őszi est a falon áthasal,
Lehull s a fák alatt avarral csörgicsél.
A háztetők fölül most néma sok nehéz
Felhő ballag felém — megannyi gyászszekér.

Vén házak vetik rám megtört üvegszemük,
Boglyas nád-hajukban fázós tücsök borong.
A deszka kiskaput bezárják mindenütt
S elhallgat ő is fönt, szegény kis jó bolond.
A hűvös utcapor rámlél, mint elveszett
Fiúra jó szülő s hazáig elvezet.

„Hol jártál? Merre vagy?“ — Nem kérdez senkisé,
Elég, ha ottvagyok s ép a palatábla.
Lám, ott az asztalon s mellette ott pihen
Megőrzött kincsként a fényes féldinárka.
Nem kérdez senkisé. — Mi kérdés volna itt?
Nem első tábla az, hanem már harmadik.

Nem első féldinár, hej, nem is utolsó,
Csak jó édesanyánk inge az a régi,
Meg szép arca, az a szomorún mosolygó,
Ahogy a harmadik palatáblát nézi.
Hármunkat elhordott s gyöngye most a karja,
Ahogy azt az egy kis palatáblát tartja...

F e h é r F e r e n c

